

EIROPAS KOPIENU KOMISIJA

Briselē, 22.11.2006
COM(2006) 728 galīgā redakcija

**KOMISIJAS PAZIŅOJUMS PADOMEI, EIROPAS PARLAMENTAM UN EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI**

Par efektīvāku P&A nodokļu atvieglojumu piemērošanu

{SEC(2006)1515}

SATURS

Ievads	3
1. ES tiesības un P&A nodokļu atvieglojumi.....	4
1.1. Saderība ar EK Līguma pamatbrīvībām.....	4
1.2. Saderība ar valsts atbalsta noteikumiem	6
2. P&A nodokļu režīma un atvieglojumu izstrādes galvenie aspekti.....	8
3. Vispārnozīmīgi un savstarpēji izdevīgi turpmāki pasākumi	9
3.1. Atbalsts liela mēroga starpvalstu P&A projektiem.....	9
3.2. Jauni novatoriski uzņēmumi	10
3.3. Nodokļu atvieglojumi ziedojumiem pētniecības labā.....	10
3.4. Pētnieku pārrobežu mobilitāte.....	11
3.5. Pārrobežu P&A darbības atvieglināšana.....	11
3.6. P&A un PVN.....	11
3.7. P&A nodokļu režīms kopējā konsolidētajā uzņēmumu ienākuma nodokļa bāzē	12
4. Nobeigums	12

IEVADS

Lisabonas stratēģijā¹ dalībvalstis ir apņēmušās īstenot strukturālas tautsaimniecības reformas. Šajā kontekstā Eiropadome ir aicinājusi līdz 2010. gadam palielināt P&A ieguldījumus līdz 3 % no IKP, turklāt 2 % no šiem ieguldījumiem jānāk no privātā sektora. Paziņojumā „Ieguldījumi pētniecībā: Eiropas rīcības plāns”² ir uzsvērtā P&A būtiskā loma ražīguma pieauguma un ekonomiskās izaugsmes veicināšanā, vienlaikus atzīmējot, ka ieguldījumu sabiedriskā atdeve nereti ir lielāka par investējošo uzņēmumu privāti gūto labumu. Šo tirgus nepilnību var novērst, kompleksi liekot lietā dažādus valsts atbalsta pasākumus, piemēram, dotācijas, nodokļu atvieglojumus un riska sadales mehānismus, kuru mērķis ir privāto P&A ieguldījumu palielināšana, ņemot vērā katras dalībvalstu īpašo situāciju un mērķus.

Pēdējā laikā par vienu no svarīgākajiem instrumentiem, ko daudzas dalībvalstis izmanto, lai sekmētu ar uzņēmējdarbību saistītu P&A, ir kļuvuši nodokļu atvieglojumi. Vienlaikus rūpniecībā arvien plašāk izmanto atvērto jauninājumu modeli, un pārrobežu sadarbība, jo īpaši augsto tehnoloģiju nozarē, kļūst par pierastu parādību. Tomēr dalībvalstīs ieviestās nodokļu atvieglojumu programmas ir dažādas, tāpēc Eiropas P&A nodokļu vide kļūst arvien sarežģītāka un kavē Eiropas pārrobežu sadarbību.

Saskaņā ar Eiropas apņemšanos kļūt par pievilcīgāku vietu ar uzņēmējdarbību saistītai pētniecībai un attīstībai Komisija 2005. gada Paziņojumā par nodokļu un muitas politikas ieguldījumu Lisabonas stratēģijā³ un Paziņojumā par vienotu nostāju pētniecības un jauninājumu jomā⁴ ir paudusi gatavību veicināt konsekventākas un labvēlīgākas P&A nodokļu vides nodrošinājumu, vienlaikus atzīstot dalībvalstu kompetenci valsts nodokļu politikas izstrādē. Šī nostāja attiecībā uz P&A nodokļu atvieglojumiem ir pasludināta par prioritāti Paziņojumā par zināšanu izmantošanu praksē⁵.

Lai šīs nostājas īstenošanas kontekstā palīdzētu dalībvalstīm uzlabot valsts P&A nodokļu režīmu un izstrādāt savstarpēji saderīgus risinājumus kopīgām problēmām, šajā paziņojumā ir sniegtas šādas pamatnostādnes:

- izskaidroti no ES tiesībām izrietošie dalībvalstu P&A nodokļu atvieglojumu tiesiskie nosacījumi, jo īpaši tie, kas izriet no Eiropas Kopienu Tiesas (EKT) prakses saistībā ar EK Līgumā noteiktajām brīvībām un valsts atbalsta noteikumiem;
- pamatojoties uz ekspertu analīzi un labas prakses piemēriem, paziņojumā ir aplūkoti P&A nodokļu režīma un atvieglojumu izstrādes galvenie aspekti;
- aicinot uz diskusiju, paziņojumā ir aprakstītas vairākas nākotnes iniciatīvas, kuru mērķis ir rast kopēju problēmu konsekventus risinājumus.

Paziņojumam pievienotajā pielikumā ir sniegtas izvērstākas P&A nodokļu atvieglojumu izstrādes, īstenošanas un novērtēšanas pamatnostādnes.

¹ COM(2005) 24.

² COM(2003) 226.

³ COM(2005) 532.

⁴ COM(2005) 488.

⁵ COM(2006) 502.

1. ES TIESĪBAS UN P&A NODOKĻU ATVIEGLOJUMI

Šobrīd dalībvalstu piedāvātie P&A nodokļu atvieglojumi lielākoties ir vienādā mērā pieejami visiem uzņēmumiem neatkarīgi no to lieluma, darbības jomas un atrašanās vietas, tādēļ no ES tiesību viedokļa tie ir uzskatāmi par vispārējiem pasākumiem. Tomēr daži P&A nodokļu atvieglojumi attiecas tikai uz atsevišķiem uzņēmumiem, nozarēm un darbības veidiem. Šajā sadaļā galvenā uzmanība ir veltīta visu P&A nodokļu atvieglojumu tiesiskajiem un izstrādes aspektiem, kas jāievēro, lai izvairītos no nesaderības ar ES tiesībām teritoriālu ierobežojumu dēļ. Nodokļu atvieglojumi var izrādīties gan tieši, gan netieši teritoriāli ierobežojoši. Netiešu teritoriālu ierobežojumu gadījumā nodokļu atvieglojumi parasti ir izstrādāti tā, ka to piemērošanas rezultātā salīdzinājumā ar citur ES veiktu pētniecības un attīstības darbību pašmāju P&A gūst faktiskas priekšrocības.

Visiem dalībvalstu P&A nodokļu atvieglojumiem ir jābūt saderīgiem ar Līgumā noteiktajām pamatbrīvībām, un to piemērošana nedrīkst būt diskriminējoša. Īpaši rūpīgi jāpārlicinās, vai P&A nodokļu atvieglojumi, kas paredz ierobežojumus atkarībā no tā, kur notiek P&A darbība (*teritoriālus ierobežojumus*), atbilst EK Līguma 43. pantam (tiesības veikt uzņēmējdarbību) un 49. pantam (pakalpojumu sniegšanas brīvība). Komisija šobrīd pārbauda dalībvalstu tiesību aktu atbilstību Līguma pamatbrīvībām un ir atklājusi un apspriedusi vai vēl apspriež ar dalībvalstīm vairākus problemātiskus gadījumus. Vienas dalībvalsts P&A nodokļu atvieglojumu teritoriālos ierobežojumus šobrīd izskata Eiropas Kopienu Tiesa⁶ (Komisija pret Spāniju). Citas dalībvalstis (piemēram, Francija, Nīderlande, Beļģija) pēc Komisijas ierosinājuma jau ir grozījušas savus nodokļu režīma noteikumus vai praksi.

Jāatzīmē, ka šajā sadaļā atspoguļotā Komisijas viedokļa pamatā ir ar P&A nodokļu atvieglojumiem saistītā Eiropas Kopienu Tiesas prakse. Turklāt jāuzsver, ka, novērtējot konkrētu P&A nodokļu atvieglojumu saderību ar ES tiesībām, EKT ņem vērā katras lietas īpašos apstākļus.

1.1. Saderība ar EK Līguma pamatbrīvībām

Analizējot P&A nodokļu atvieglojumus, par nesaderīgiem ar EK Līgumā noteiktajām brīvībām Komisija uzskata gan tiešus, gan netiešus teritoriālus ierobežojumus. Kā tiešu ierobežojumu piemēru var minēt juridiskus noteikumus, kas ļauj baudīt P&A nodokļu atvieglojumus tikai tad, ja P&A darbība notiek pašmāju teritorijā. Ar teritoriāliem ierobežojumiem tiek pārkāptas tiesības veikt uzņēmējdarbību, jo uzņēmumi nevar veikt vai pārcelt savu P&A darbību uz citām ES dalībvalstīm.

Tieši teritoriāli ierobežojumi bija galvenais jautājums EKT *Laboratoires Fournier* lietā (C39/04), kuru izskatot, EKT atzina par nelikumīgu tolaik spēkā esošo Francijas „*Credit d'Impôt Recherche*”. Saskaņā ar Francijas Vispārējo nodokļu kodeksu „*Code Général des Impôts*” rūpniecības, tirdzniecības un lauksaimniecības uzņēmumi varēja saņemt nodokļu atlaides tikai par izdevumiem, kas bija saistīti ar P&A darbību Francijā. EKT pieņēma lēmumu, ka tiesību aktos, kas ierobežo P&A nodokļu atvieglojumus, atļaujot tos piešķirt tikai uzņēmumiem, kuri darbojas attiecīgās valsts teritorijā, nav ievērota pakalpojumu sniegšanas brīvība. Saskaņā ar Tiesas nolēmumu, diskriminējot pakalpojumu sniedzējus atkarībā no

⁶ C248/06.

uzņēmējdarbības vietas, tiesību akti ierobežo pārrobežu uzņēmējdarbību un ir tiešā pretrunā Kopienas P&A politikas mērķim, kas paredz pilnvērtīgi izmantot iekšējā tirgus iespējas, atceļot uzņēmumu sadarbību traucējošus tiesiskus un fiskālus šķēršļus. Ievērojot Tiesas nolēmumu, Francija nekavējoties grozīja nodokļu atvieglojumu noteikumus.

Daži netiešu teritoriālu ierobežojumu piemēri: 1) nodokļu atvieglojumi, kas attiecas uz P&A izdevumiem jebkurā ES dalībvalstī, bet ko piešķir saskaņā ar administratīvu lēmumu, dodot priekšroku pašmāju P&A uzņēmumiem, nevis nerezidentiem, kuri vēlas sniegt P&A pakalpojumus, piemēram, administratīvais lēmums ir vajadzīgs tikai, lai apstiprinātu P&A tēriņus ārvalstīs, vai nerezidentu uzņēmumiem tiek uzlikts smagāks administratīvais slogs; 2) nodokļu atvieglojumi apakšuzņēmēju P&A izdevumiem, vienlaikus ierobežojot P&A darbības apjomu, par kuru ir atļauts slēgt līgumus ar apakšuzņēmējiem, kas nav rezidenti. Par saderīgiem tomēr ir uzskatāmi nodokļu atvieglojumi, kas ierobežo P&A darbības apjomu, par kuru ir atļauts slēgt līgumus ar apakšuzņēmējiem, nešķirojot apakšuzņēmējus rezidentos un nerezidentos.

EKT principā piekrīt, ka dažos īpašos gadījumos nodokļu atvieglojumu teritoriālos ierobežojumus var atzīt par pamatotiem; šādi ierobežojumi ir iespējami, ja tos paredz Līgumā skaidri noteikti atbrīvojumi⁷ vai ja tiem ir cits pamatojums, kas saskaņā ar EKT atzinumu *vispārējo interešu vārdā ir uzskatāms par primāru prasību*. Tomēr EKT atzīst šādus ierobežojumus tikai tad, ja ir pārliecinājusies, ka izvirzītos mērķus nav iespējams sasniegt ar mazāk ierobežojošiem pasākumiem (proporcionalitātes princips). Līdz šim dalībvalstis ir centušās Tiesā aizstāvēt teritoriālus ierobežojumus, pamatojoties uz vairākiem turpmāk minētajiem argumentiem.

a) Fiskālā uzraudzība

Dalībvalstis ir iebildušas, ka efektīva fiskālā uzraudzība vispārējo interešu vārdā ir atzīstama par primāru prasību, kas attaisno teritoriālus ierobežojumus. EKT ir noteikusi, ka principā dalībvalstīm ir tiesības veikt pasākumus, lai skaidri un precīzi noteiktu pētniecības izdevumu attaisnojāmās izmaksas (*Baxter*⁸, *Fournier*). Dalībvalstis var arī pieprasīt, lai nodokļu maksātāji, kas nav rezidenti, skaidri un precīzi pierāda, ka saskaņā ar attiecīgās valsts ieņēmumu un izdevumu aplēses reglamentējošajiem noteikumiem šo nodokļu maksātāju deklarētie izdevumi atbilst faktiskajiem izdevumiem (*Futura* un *Singer*⁹). Tomēr pagaidām EKT ir secinājusi (*Baxter*, *Futura* un *Singer*, *Fournier*), ka konkrētie ierobežojumi nav proporcionāli sasniedzamajiem mērķiem. Piemēram, *Baxter* un *Fournier* lietā EKT ir secinājusi, ka valsts tiesiskais regulējums, kas neatzīst par derīgiem nodokļu maksātāju iesniegtus apliecinājumus par citās dalībvalstīs veiktu P&A darbību, nav attaisnojams ar vajadzību pēc efektīvas fiskālās uzraudzības. Šajās lietās EKT ir atsaukusies uz Savstarpējās palīdzības direktīvu¹⁰ un norādījusi, ka dalībvalstis var iegūt atbilstīgu un vajadzīgo informāciju saskaņā ar šo direktīvu vai saskaņā ar divpusējiem nodokļu līgumiem¹¹.

b) Mazāki nodokļu ieņēmumi

⁷ EK līguma 46. un 55. pants.

⁸ C254/97

⁹ C250/95

¹⁰ Padomes Direktīva 77/799/EEK, grozīta ar 2004/56/EK.

¹¹ Vestergaard C 55/98, Futura & Singer C 250/95, Danner C 136/00.

Dalībvalstis ir vairākkārt iebildušas, ka ierobežojumu uzlikšana ļauj izvairīties no nodokļu ieņēmumu zuduma. Tomēr EKT līdz šim ir nepārprotami paudusi, ka ar budžeta interesēm saistīti argumenti paši par sevi nav pieņemami¹².

c) Nodokļu nemaksāšanas novēršana

EKT ir principā atzinusi, ka pamatbrīvību ierobežošanu var attaisnot, lai novērstu izvairīšanos no nodokļu maksāšanas. Tomēr pastāvošā tiesu prakse vedina domāt, ka EKT neatzīst vispārējus teritoriālus ierobežojumus, bet drīzāk atbalsta tiesību aktus, kuru mērķis ir katrā atsevišķā lietā novērst mākslīgi radītas izvairīšanās iespējas¹³. Turklāt EKT ir norādījusi, ka, lai novērstu izvairīšanos no nodokļu maksāšanas, dalībvalstis var izmantot Savstarpējās palīdzības direktīvu.

d) Valsts pētniecības un attīstības un konkurētspējas veicināšana

Fournier lietā EKT ir noteikusi, ka P&A veicināšanu var uzskatīt par primāru prasību, ar kuru sabiedrības interešu vārdā var attaisnot pamatbrīvību ierobežojumus. Tomēr Tiesa ir atzīmējusi, ka dalībvalsts atteikums piešķirt P&A nodokļu atvieglojumus, ja P&A darbība notiek citā dalībvalstī, ir pretrunā Kopienas P&A politikas mērķiem, kas saskaņā ar EK Līguma 163. panta 1. punktu cita starpā nozīmē *stiprināt Kopienas rūpniecības zinātnisko un tehnoloģisko pamatu un veicināt konkurētspēju starptautiskā līmenī*.

Pastāvošā tiesu prakse pārliecinoši un konsekventi rāda, ka EKT visticamāk neatzīs ar P&A nodokļu atvieglojumiem saistītus teritoriālus ierobežojumus. Tādēļ, izstrādājot P&A nodokļu atvieglojumus, dalībvalstīm jāņem vērā, ka nekādus tiešus un dažkārt arī netiešus teritoriālus ierobežojumus nevar atzīt par saderīgiem ar EK Līgumu. Tas tomēr neizslēdz teritoriālus ierobežojumus, kas vienkārši atspoguļo dalībvalstu nodokļu kompetences teritoriālo raksturu. Piemēram, ar algas nodokli vai sociālo apdrošināšanu saistīti atvieglojumi P&A personālam pēc sava rakstura var *faktiski* attiekties tikai uz personām, kas veic P&A darbību valstī, kur šīm personām jāmaksā nodokļi vai sociālās apdrošināšanas iemaksas.

1.2. Saderība ar valsts atbalsta noteikumiem

Dalībvalstu P&A nodokļu atvieglojumiem ir jābūt saderīgiem ne vien ar tiesiskajām prasībām, kas jāievēro Līgumā noteikto brīvību kontekstā, bet arī ar Kopienas valsts atbalsta noteikumiem. Saskaņā ar EK Līguma 87. panta 1. punktu „ar kopējo tirgu nav saderīga nekāda palīdzība, ko piešķir dalībvalstis vai ko jebkādā citā veidā piešķir no valsts līdzekļiem, un kas rada vai draud radīt konkurences traucējumus, dodot priekšroku atsevišķiem uzņēmumiem vai atsevišķu preču ražošanai, ciktāl šāda palīdzība iespaido tirdzniecību starp dalībvalstīm”. Principā valsts atbalsta noteikumi ir jāpiemēro neatkarīgi no atbalsta veida. Tāpēc P&A nodokļu atvieglojumus var uzskatīt par valsts atbalstu, ja tie atbilst 87. panta 1. punktā minētajiem kritērijiem un EKT praksei attiecībā uz P&A fiskālo pasākumu piemērošanas nosacījumiem, kas liek šādus pasākumus uzskatīt par valsts atbalstu, un ja atbalstam nevar piemērot *de minimis* regulu¹⁴. Visaptverošs šo nosacījumu novērtējums ir sniegts Komisijas 1998. gada Paziņojumā par valsts atbalsta noteikumu piemērošanu ar

¹² Danner & X & Y, ICI C 264/96, De Groot C 385/00, Bosal C 169/01, Saint-Gobain C 307/97 un Skandia C 422/01.

¹³ X & Y C 436/00, Danner C 136/00.

¹⁴ Komisijas Regula 69/2001 vai jebkurš to aizstājošs dokuments.

uzņēmumu tiešajiem nodokļiem saistītiem pasākumiem¹⁵, kurā ir izklāstītas arī konkrētas nostādnes. Viens no galvenajiem kritērijiem ir P&A nodokļu atvieglojumu selektivitāte. P&A nodokļu atvieglojumus uzskata par selektīviem un līdz ar to šādi atvieglojumi ir uzskatāmi par valsts atbalstu, ja to potenciālie labuma guvēji ir, piemēram, noteikta lieluma uzņēmumi (tie var būt mazie un vidējie uzņēmumi) vai uzņēmumi, kas atrodas noteiktā vietā vai darbojas noteiktā nozarē.

Eiropadomes Stokholmas un Barselonas sanāksmes secinājumi aicina pielikt pastāvīgas pūles, lai samazinātu valsts atbalsta vispārējo līmeni, un uzsver vajadzību pārorientēt atbalstu, piešķirot to vispārnozīmīgiem horizontāliem mērķiem, tostarp ekonomiskajai un sociālajai kohēzijai, kā arī mērķtiecīgai tirgus nepilnību novēršanai.

Turklāt vispārējo ekonomikas politikas mērķu sasniegšanai veltītus tiešus nodokļu pasākumus, ko piemēro, lai samazinātu ar noteiktām ražošanas izmaksām (tostarp P&A izmaksām) saistīto nodokļu slogu, parasti neuzskata par valsts atbalstu, ja šie pasākumi vienādi attiecas uz visiem uzņēmumiem un uz visu preču ražošanu un pakalpojumu sniegšanu. Turklāt tas, ka daži uzņēmumi P&A labā tērē vairāk nekā citi un ka līdz ar to šādi uzņēmumi – jo īpaši intensīvu P&A nozaru uzņēmumi – no P&A fiskālajiem pasākumiem gūst lielāku labumu, automātiski nepadara pasākumus par selektīviem pasākumiem.

Dažos gadījumos par valsts atbalstu uzskatāmi P&A nodokļu atvieglojumi var būt saderīgi ar Līgumu saskaņā ar 87. panta 3. punktu. Komisija ir pieņēmusi arī jaunus, pārstrādātus Kopienas nostādnes par valsts atbalsta pētniecības, attīstības un jauninājumu jomā (*Nostādnes*)¹⁶, kas paredz, ka Komisija novērtēs tai paziņotos valsts atbalsta pasākumus pētniecībai, attīstībai un jauninājumiem, tostarp pasākumus P&A nodokļu atvieglojumu formā.

Izstrādājot P&A nodokļu atvieglojumus, dalībvalstīm jāievēro minētais paziņojums un Nostādnes. Vispirms jānosaka, vai attiecīgos P&A nodokļu atvieglojumus var uzskatīt par vispārējiem pasākumiem. P&A nodokļu atvieglojumus, kas ir pieejami visiem uzņēmumiem neatkarīgi no to lieluma, nozares un atrašanās vietas, lielākoties uzskata par vispārējiem pasākumiem, uz kuriem Nostādnes neattiecas.

Novērtējot P&A nodokļu atvieglojumus, kas saskaņā ar EK Līguma 87. panta 1. punktu ir uzskatāmi par valsts atbalstu, Komisija pievērsīs īpašu uzmanību šādiem elementiem:

- vai P&A nodokļu atvieglojumus piemēro vienai vai vairākām Nostādnēs minētajām P&A kategorijām (t.i., fundamentālajai pētniecībai, rūpnieciskajai pētniecībai un eksperimentālajai attīstībai);
- vai P&A nodokļu atvieglojumi attiecas tikai uz konkrētām, Nostādnēs minētām atbilstīgām P&A izmaksām;
- vai ir nosakāma P&A nodokļu atvieglojumu atbalsta intensitāte un vai tā nepārsniedz Nostādnēs paredzēto maksimālo sliekšni.

¹⁵ OV C 384, 10.12.1998., 3. lpp.

¹⁶ PAJ noteikumi.

Nostādnēs par valsts atbalstu pētniecības, attīstības un jauninājumu jomā turklāt ir teikts - pamatojoties uz dalībvalstu iesniegtajiem novērtējuma pētījumu rezultātiem, Komisija sagaida, ka P&A nodokļu atvieglojumi veicinās uzņēmumu P&A tēriņu pieaugumu.

Jāņem vērā arī attiecīgie kumulatīvie noteikumi, kas nosaka, vai uzņēmumi var saņemt atbalstu saskaņā ar dažādiem pasākumiem.

Jānovērtē arī, vai fiskālie pasākumi atbilst grupveida atbrīvojuma noteikumiem.

2. P&A NODOKĻU REŽĪMA UN ATVIEGLOJUMU IZSTRĀDES GALVENIE ASPEKTI

Pēdējos gados ir palielinājies to dalībvalstu skaits, kuras ir pielāgojušas vai ieviesušas P&A nodokļu atvieglojumus, lai veicinātu P&A ieguldījumus¹⁷. Šobrīd šādus nodokļu atvieglojumus kā daļu no valsts atbalsta instrumentu kopuma izmanto 15 dalībvalstis. *CREST*¹⁸ ekspertu ziņojumi¹⁹ saskaņā ar atklāto koordinācijas metodi sniedz pārskatu un analīzi par dažādajiem dalībvalstu un citu iesaistīto valstu P&A nodokļu atvieglojumiem. Ziņojumos ir aplūkoti dažādie nodokļu atvieglojumu veidi un izstrādes principi, kas atspoguļo iesaistīto valstu atšķirīgos apstākļus (vispārējo nodokļu politiku, rūpniecības struktūru, privātā sektora P&A darbību). Uz jautājumiem par P&A nodokļu atvieglojumu izstrādi, īstenošanu un novērtējumu viennozīmīgi atbildēt nav iespējams.

Tomēr, pamatojoties uz dažādu nodokļu atlaizņu programmu ekspertu analīzi un ņemot vērā pieejamo novērtējumu, ir definēti vairāki svarīgākie principi, kas attiecas uz nodokļu atvieglojumu izstrādi, vēlamajām iezīmēm un nejausības koeficientiem – ar šiem principiem var iepazīties pielikumā²⁰. Saskaņā ar šiem principiem līdztekus citiem jāņem vērā, piemēram, šādi aspekti:

- nodokļu atvieglojumi jādara pieejami iespējami lielākam skaitam uzņēmumu, maksimāli sekmējot ERAB potenciālo izaugsmi un pēc iespējas samazinot tirgus darbības traucējumus; ieteicamākie ir vispārēji pasākumi;
- nodokļu atvieglojumi jāattiecinā uz visiem kārtējiem izdevumiem, apsverot arī atsevišķu ar P&A saistītu kapitālizdevumu nodokļu atlaides;
- jāpievērš uzmanība nodokļu atvieglojumu tiešajai ekonomiskajai ietekmei un mobilizējošajai ietekmei uz uzņēmumu uzvedību;
- jau izstrādes posmā jāapsver nodokļu atvieglojumu novērtēšanas kritēriji un dati;
- jāpārbauda, vai ar nodokļu atvieglojumiem ir sasniegti izvirzītie mērķi, vai to piemērošanas/administrēšanas mehānisms ir bijis efektīvs un kāda ir to ietekme uz plašāku sabiedrību.

Pielikumā ir atrodamas izvērstas nostādnes saistībā ar šiem un citiem vispārīgiem nodokļu atvieglojumu izstrādes un īstenošanas principiem, kā arī saistībā ar dažādiem nodokļu režīmu

¹⁷ IBFD 2004. gada ziņojums par P&A izdevumu nodokļu režīmu.

¹⁸ ES zinātnes un tehnisko pētījumu komiteja.

¹⁹ CREST ziņojumi.

²⁰ SEC (2006) XXX.

un atlaižu veidiem un atbilstīgajām P&A izmaksām. Pielikumā ir sniegti P&A nodokļu režīma iespējamie pilnveides varianti dažādos politiskos kontekstos, pievēršot īpašu uzmanību politikas ietekmei plašākā nozīmē, kā arī aplūkojot kopumā labvēlīgas P&A nodokļu vides priekšrocības, salīdzinot ar vispārējiem uzņēmumu ienākuma nodokļa atvieglojumiem vai selektīvu atbalstu jauniem, novatoriskiem mazajiem un vidējiem uzņēmumiem. Ieviešot jaunus vai pielāgojot pastāvošos P&A nodokļu atvieglojumus, dalībvalstis ir aicinātas ievērot šīs pamatnostādnes.

LAI P&A nodokļu atvieglojumi darbotos efektīvāk, izšķirīga nozīme ir sistemātiskam un konsekventam to ietekmes novērtējumam kā atsevišķu uzņēmumu, tā visas tautsaimniecības mērogā. Tomēr samērā nedaudzajos līdzšinējos novērtējuma pētījumos bieži ir izmantota atšķirīga metodika, līdz ar to apgrūtinot pētījumu rezultātu salīdzināšanu. Veicot ietekmes novērtējumu, dalībvalstis ir aicinātas ievērot sistemātisku un konsekventu nostāju, ņemot vērā pielikumā izklāstītās nostādnes.

Dalībvalstīm vispirms vajadzētu veikt P&A nodokļu atvieglojumu gaidāmās ietekmes *ex ante* analīzi un atvieglojumu izstrādes posmā sagatavot *ex post* novērtējumu. Komisija ir iecerējusi veicināt pieredzes un labas prakses piemēru apmaiņu, izveidojot valstu ekspertu tīklu.

3. VISPĀRNOZĪMĪGI UN SAVSTARPĒJI IZDEVĪGI TURPMĀKI PASĀKUMI

Lai sekmētu P&A nodokļu atvieglojumu efektīvu izmantošanu un pilnveidotu ES pētniecības un attīstības nodokļu režīmu, vienlaikus ar jau minētajiem izstrādes pamatprincipiem (t.i., saderība ar ES tiesībām un dalībvalstu labas prakses paraugu ievērošana) ir jāņem vērā arī citi ar nodokļiem saistīti jautājumi, kas prasa konsekventu risinājumu. Daži no šiem jautājumiem ir saistīti ar vispārējās nodokļu sistēmas pētniecības nodokļiem, bet citi skar vispārnozīmīgus P&A aspektus.

Šajā sadaļā ierosināto iniciatīvu kopējais mērķis ir nodrošināt lielāku nodokļu politikas ieguldījumu zināšanu ekonomikas izveidē, radot konsekventu sistēmu, kas sekmē plašākus P&A ieguldījumus un palīdz uzlabot iekšējā tirgus darbību.

Dalībvalstis ir aicinātas apspriest šajā sadaļā ierosinātās iniciatīvas ES līmenī un ņemt tās vērā, pārskatot savu nodokļu politiku.

3.1. Atbalsts liela mēroga starpvalstu P&A projektiem

Mūsdienās arvien turpina pieaugt zināšanu globalizācija un paplašinās pētniecības un jauninājumu starptautiskais raksturs. Šo tendenci pastiprina informācijas un komunikācijas tehnoloģiju attīstība, kā arī izpratne par ievērojamo pievienoto vērtību, ko zināšanu radīšanai un izplatīšanai var dot globalizācija un starptautiskas partnerības. Programmas EUREKA un citu daudzvalstu pētniecības iniciatīvu pieredze rāda - lai no vairākām dalībvalstīm saņemtu savlaicīgu un sinhronizētu valsts daudzgadu finansējumu, liela mēroga starpvalstu projektiem nākas pārvarēt ievērojamas grūtības, ko nereti rada atšķirīgas apstiprināšanas procedūras. Līdz ar to starpvalstu projekti, kas to augstā ražīguma, vērtīgo mācību iespēju un zināšanu pārneses dēļ būtu jāveicina, patiesībā tiek kavēti. Lai atrisinātu šīs problēmas, var izrādīties lietderīgi ne vien finansēt šādus projektus ar dotācijām, bet pētniecības projektu īstenošanas laikā izmantot arī konkrētus, izdevīgus un paredzamus P&A nodokļu atvieglojumus.

Tādēļ dalībvalstis – līdz ar Eiropas Komisiju – ir aicinātas novērst starpvalstu pētniecības projektu īstenošanas šķēršļus, piemēram, labāk izmantojot un koordinējot liela mēroga starpvalstu P&A projektu rūpniecisko dalībnieku nodokļu atvieglojumus vai piemērojot vienotas P&A definīcijas.

Tā kā šāda valsts palīdzība pēc savas būtības ir selektīva, tā ir uzskatāma par valsts atbalstu un tādēļ tai ir jāatbilst pārstrādātajām Nostādnēm un jābūt saderīgai ar EK Līguma 87. panta 3. punktu attiecībā uz svarīgu projektu īstenojumu visas Eiropas interesēs.

3.2. Jauni novatoriski uzņēmumi

Dažu valstu ieviestie nodokļu atvieglojumi jauniem novatoriskiem uzņēmumiem²¹ var pozitīvi ietekmēt P&A darbību un šo uzņēmumu izaugsmi. Šie atvieglojumi var izpausties kā uzņēmumu ienākuma nodokļa atlaides vai ar augsti kvalificētu darbinieku (piemēram, pētnieku un ekspertu) nodarbināšanu saistītas sociālās apdrošināšanas maksājumu pagaidu atlaides, kas samazina jaunu ar P&A saistītu uzņēmumu izmaksas. Dalībvalstis ir aicinātas apsvērt īpašus nodokļu atvieglojumus šai stratēģiski svarīgajai uzņēmumu kategorijai.

3.3. Nodokļu atvieglojumi ziedojumiem pētniecības labā

Eiropas P&A ieguldījumus varētu sekmēt arī, pilnveidojot nodokļu režīmu, ko piemēro filantropiskām organizācijām, kas finansē pētniecību, piemēram, dažādiem fondiem un labdarības iestādēm (*pētniecības fondiem*). Pētniecības fondi ir privātas organizācijas, kas sekmē zinātnisku pētniecību, finansējot sabiedriskā labuma organizāciju, parasti augstskolu un valsts pētniecības centru, pētniecības un attīstības darbību. Lai gan Eiropā darbojas daži lieli pētniecības fondi,²² salīdzinājumā ar ASV šā finansējuma avota iespējas Eiropā tomēr nav pienācīgi izmantotas, un, kā šķiet, dažādi oficiāli un neoficiāli šķēršļi stājas ceļā gan atsevišķiem ziedotājiem un organizācijām, gan naudas plūsmai pētniecības virzienā.

Tāpēc, lai visiem spēlētājiem ES radītu vienādus spēles noteikumus, ir jāuzlabo pārrobežu ziedojumu un fondu darbības nodokļu nosacījumi. Svarīgs solis pārrobežu finansēšanas uzlabošanas virzienā būtu vienošanās par kopēju sabiedriskā labuma organizācijām paredzētu ziedojumu definīciju vai savstarpēja to sabiedriskā labuma organizāciju atzīšana, kurām ir tiesības saņemt nodokļu atvieglojumus. Šāda nostāja ir pausta Eiropas Fondu centra priekšlikumā par Eiropas Fondu statūtiem, kurā ir atbalstīta arī nediskriminējoša attieksme pret šādiem fondiem, to ziedotājiem un labuma guvējiem piemērojamo nodokļu režīmu.

Dalībvalstis ir aicinātas atbalstīt vienotu nostāju, pirmkārt, saistībā ar pašiem fondiem piemērojamo nodokļu režīmu neatkarīgi no šo fondu atrašanās vietas ES un, otrkārt, saistībā ar sabiedriskā labuma organizāciju definīciju.

Komisija atbalstīs „*Eiropas Filantropijas un pētniecības finansēšanas foruma*” izveidi – tas būs pastāvīgs pieredzes apmaiņas, paraugprakses analīzes un sadarbības sekmēšanas mehānisms.

²¹ Skatīt PAJ valsts atbalsta pamatdefinīciju.

²² Wellcome Trust, Volkswagen Stiftung, Fondazione Cariplo, Champalimaud Foundation

3.4. Pētnieku pārrobežu mobilitāte

Lai atvieglinātu pētnieku mobilitāti ES teritorijā, gan pētniekiem ilgstoši uzturoties citās dalībvalstīs, gan dodoties īsākos darba komandējumos, dalībvalstis ir aicinātas atvieglot pētnieku un uzņemošo organizāciju administratīvās nodokļu procedūras un nodrošināt ar nodokļiem neapliekamas summas mobilitātes faktisko izmaksu (piemēram, ceļa izdevumu) segšanai.

Turklāt gan dalībvalstīm, gan organizācijām, kurās ārvalstu pētnieki strādā, vajadzētu pielikt papildu pūles, lai uzlabotu arī pētniekiem pieejamo (piemēram, ārvalstu speciālistiem piemērojamo) konkrēto nodokļu atvieglojumu pārredzamību. Dalībvalstis ir aicinātas arī noteikt, kādos gadījumos pētnieki drīkst uz laiku saglabāt fiskālo rezidenci savā valstī. Katrā ziņā dalībvalstīm vajadzētu izvairīties no dubultas aplikšanas ar nodokļiem, piemēram, pilnveidojot uz pētnieku pārrobežu mobilitāti attiecināmos divpusējo nodokļu līgumu un valsts tiesību aktu noteikumus.

3.5. Pārrobežu P&A darbības atvieglināšana

Dažās dalībvalstīs (piemēram, Francijā, Spānijā) uzņēmumi var saņemt apliecības, kas apstiprina šo uzņēmumu darbību pētniecības un attīstības jomā. Šādas apliecības atviegļina P&A nodokļu atvieglojumu piemērošanu un ir derīgas vairākus gadus. Nodokļu iestādes tās izmanto, lai vienkāršotu nodokļu atlaižu pieprasījumu apstrādi. Lai izvairītos no teritoriālas diskriminācijas gadījumos, kad P&A darbība tiek pārcelta citur, dalībvalstis, kas piemēro šādu kārtību, ir aicinātas attiecināt to arī uz P&A uzņēmumiem ar tiesisku statusu citās dalībvalstīs.

Ieinteresētās dalībvalstis ir aicinātas vienoties par to, kādām šīm apliecībām vajadzētu būt, lai atvieglinātu to savstarpēju atzīšanu un mazinātu ES uzņēmumu administratīvo slogu. Lai rosinātu diskusiju, Komisija sagatavos šādas apliecības paraugu.

Valsts uzņēmumiem, kas nodarbojas ar P&A, dažās dalībvalstīs šādas apliecības piešķir automātiski. Lai gadījumos, kad P&A darbība tiek pārcelta uz citām valstīm, izvairītos no teritoriālas diskriminācijas, pret tādiem pašiem uzņēmumiem ar tiesisku statusu citās dalībvalstīs būtu jāievēro tāda pati attieksme kā pret attiecīgās dalībvalsts vietējiem uzņēmumiem. Komisija ir sastādījusi ES dibināto P&A valsts uzņēmumu sarakstu, pamatojoties uz šo uzņēmumu līdzdalību pētniecības pamatprogrammā. Saraksts būs pieejams tiešsaistē un tas var palīdzēt ieinteresētajām dalībvalstīm piemērot P&A nodokļu atvieglojumus saskaņā ar nediskriminācijas principu. Komisija šo sarakstu regulāri precizēs un aicina visas dalībvalstis ar to iepazīties un atbilstīgos gadījumos sniegt informāciju par citiem sarakstā iekļaujamiem uzņēmumiem.

3.6. P&A un PVN

Ar nodokļiem apliekamu personu pētniecības un attīstības izdevumu PVN atskaita, ja attiecīgās preces un pakalpojumi tiek izmantoti ar PVN apliekamos darījumos. PVN atskaitījumus var ietekmēt šobrīd spēkā esošie Sestās PVN direktīvas noteikumi par atbrīvojumiem, valsts iestādēm un subsīdijām, tādējādi nevajadzīgi apgrūtinot atsevišķus pētniecības pasākumus. Komisija ir apņēmusies pārskatīt šos trīs elementus²³, ko vajadzētu modernizēt. Pārskatot tiesību aktus, Komisija kritiski analizēs ar P&A izmaksām saistītā PVN atgūšanas ierobežojumus. Komisija pētīs arī, cik lielā mērā pašreizējie noteikumi par valsts

²³ COM(2000)348.

iestādēm un subsīdijām kavē valsts un privāto partnerību veidošanu un izdevumu sadali, tostarp pētniecības jomā, kur šādas struktūras arvien vairāk izmanto P&A darbībai, kas prasa apvienot valsts un privāto uzņēmumu resursus vai pārcelt privātu uzņēmumu pētniecības darbību uz valsts uzņēmumiem (pētniecības līgumdarbi). Pašreizējā PVN noteikumu piemērošanas kārtība valsts uzņēmumiem ir sarežģīta un negarantē visā Kopienā vienādus rezultātus. Turklāt valsts un privātajiem uzņēmumiem piemērojamais atšķirīgais PVN režīms rada konkurences traucējumus, ir ekonomiski neefektīvs un sekmē izvairīšanos no nodokļiem. Komisija centīsies rast šo noteikumu vienkāršošanas iespējas un veidus, kā sekmēt to vienotāku piemērošanu visā Kopienā, lai nodrošinātu vienādus spēles noteikumus tajās jomās, kur darbojas valsts un privātie uzņēmumi, piemēram, pētniecības līgumdarbu jomā.

Cieši saistītās problēmas, kas attiecas uz atbrīvojumiem, valsts iestādēm un subsīdijām, Komisija risinās kopumā, un, pirms 2008. gadā iesniegt likumdošanas priekšlikumu, novērtēs iespējamā priekšlikuma sociālo un ekonomisko ietekmi.

3.7. P&A nodokļu režīms kopējā konsolidētajā uzņēmumu ienākuma nodokļa bāzē

Ilgtermiņā būtu vēlams izstrādāt vienotu ES P&A un jauninājumu nodokļu definīciju un kopējā konsolidētajā uzņēmumu ienākuma nodokļa bāzē (CCCTB) piešķirt šādiem izdevumiem labvēlīgu nodokļu režīmu. Komisija iekļaus šo jautājumu attiecīgo darba grupu un dalībvalstu apspriedēs, lai rastu saskaņotu un līdzsvarotu risinājumu, kas saskan ar citiem iespējamajiem kopējās konsolidētās uzņēmumu ienākuma nodokļa bāzes atvieglojumiem.

4. NOBEIGUMS

Komisija atzinīgi vērtē daudzās dalībvalstīs pēdējā laikā vērojamo tendenci piešķirt pētniecībai un attīstībai labvēlīgāku nodokļu režīmu un apsveic dalībvalstu centienus palielināt ar uzņēmējdarbības izdevumus saistībā ar P&A. Tomēr pieaug P&A nodokļu atvieglojumu dažādība, kas draud radīt vēl lielāku Eiropas uzņēmumu fiskālās vides sadrumstalotību un ierobežot nodokļu atvieglojumu optimālu pārrobežu piemērošanu. Ņemot vērā P&A jomas pieaugošo globalizāciju, P&A nodokļu atvieglojumu efektīvas izmantošanas veicināšanai un starpvalstu pētniecības sadarbības pilnveidošanai ir vajadzīgs noteikts koordinācijas līmenis. Šajā paziņojumā un tā pielikumā ir izklāstīti P&A nodokļu atvieglojumu tiesiskie nosacījumi un izstrādes principi, kas varētu palīdzēt uzlabot dalībvalstu P&A nodokļu režīmu.